

С. М. Халатур,
к. е. н., доцент кафедри фінансів та банківської справи,
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

S. Khalatur,
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Finance and Banking Department,
Dnipro State Agrarian and Economic University

NECESSITY OF THE ECONOMIC DEVELOPMENT STRATEGY FORMING OF AGRICULTURE OF UKRAINE

У статті на основі систематизації та узагальнення основних наукових підходів до визначення поняття "стратегія" визначено базові складові стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій, аналіз яких вказує на локально-економічний розвиток українських сільських територій та дозволяє виявити ряд загроз економічній безпеці України. Стійке зростання сільського господарства має велике значення для підвищення рівня життя народу, а також створення швидкого економічного зростання. Однак, незважаючи на важливість аграрного сектору, сільське господарство в нашій країні протягом багатьох років було переважно збиткове і слабо механізоване. Функціонування сільського господарства як системи забезпечується раціональною організацією, певними організаційними відносинами, активними діями зі сторони економічних суб'єктів, які є важливими чинниками розвитку сільського господарства. Ключовим є необхідність формування в Україні вже у найближчій перспективі інноваційної моделі розвитку сільського господарства, спроможної забезпечити його стійке прискорене зростання.

In the article, based on the systematization and generalization of the main scientific approaches to the definition of the "strategy" concept of the basic components of the strategy for the socio-economic development of rural areas are identified, the analysis of which points to the local economic development of Ukrainian rural areas and identifies a number of threats to Ukraine's economic security. Steady growth in agriculture is of great importance for improving the living standards of the people, as well as creating rapid economic growth. However, in spite of the importance of the agricultural sector, agriculture in our country for many years was mainly unprofitable and poorly mechanized. The functioning of agriculture as a system is provided by a rational organization, certain organizational relations, active actions on the part of economic agents, are important factors in the development of agriculture. The key is the need for the formation in Ukraine in the near future of an innovative model of agricultural development, capable of ensuring its sustainable accelerated growth.

Ключові слова: економічний розвиток, стратегія, сільське господарство, економічна безпека, інноваційна модель розвитку.

Key words: economic development, strategy, agriculture, economic security, innovative development model.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасних нестабільних умовах сільське господарство, як галузь народного господарства, займає провідне місце у системі відтворення, тому національна економіка все більше залежить від його розвитку та сільських територій загалом. Виникає гостра необхідність формування цільових орієнтирів та структури стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій в контексті зміцнення економічної безпеки України, відсутність яких є суттєвою загрозою національній безпеці України. До цих орієнтирів відносять базові програмні документи соціально-економічного розвитку країни.

АНАЛІЗ

ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженнями проблем формування стратегій та елементів стратегічного планування розвитку (підприємств, територій, держави), займалися такі вчені: І. Ансофф, В. Геєць, М. Зубець, Я. Жаліло, Ф. Котлер, Г. Мінцберг, М. Портер, Дж. Стрикленд, А. Томпсон, А.О. Шубін та ін.

Але у науковій літературі не достатньо висвітлено особливості формування цільових орієнтирів та структури стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій в сучасних умовах.

Таблиця 1. Розвиток дефініції поняття "стратегія"

Рік	Науковці	Визначення
1961	А.Д. Чандлер	"встановлення основних довгострокових цілей і завдань підприємства, прийняття курсу дій і розподілу ресурсів, необхідних для виконання поставлених цілей"
1979	Ш.М. Остер	"...зобов'язання діяти певним чином: таким, а не іншим"
1989	І. Ансофф	"стратегія – складна і потенційно міцна зброя, за допомогою якої сучасні фірма може протистояти змінним умовам"
1991	А. Мак Х'юг	розглядає стратегію як модель (зразок поведінки) у потоці майбутніх дій або рішень
1992	М. Мескон, М. Альберт і Ф. Хедоурі	детальний всебічний комплексний план, призначений для того, щоб забезпечити здійснення місії організації і досягнення її цілей
1993	М. Портер	аналіз внутрішніх процесів та взаємодій між різними складовими організації для того, щоб визначити, як і де додається цінність. При цьому стратегія – це позиціонування організації щодо галузевого середовища
1995	У. Глюк	уніфікований, інтегрований і зрозумілий план, розроблений таким чином, щоб бути впровадженим у досягненні цілей
1998	Г. Стейнер та Дж. Майер	формулювання місії організації, її намірів і цілей, політики, програми та методів їхнього досягнення
1998	А.А. Томпсон і А.Дж. Стрікланд	стратегія розпадається на безліч конкурентноздатних дій і підходів до бізнесу, від яких залежить успішне керування фірмою. Вони пов'язують планові аспекти стратегії з поведінковими аспектами підприємства. На їхню думку, стратегія визначає, як підприємство буде функціонувати й розвиватися та які саме виробничі, підприємницькі, конкурентні й функціональні заходи і дії будуть залучені для того, щоб організація досягла бажаного результату та ефекту
1999	З. Шершньова, С. Оборська	"стратегія – це довгостроковий курс розвитку, спосіб досягнення цілей, який він визначає для себе, керуючись власними міркуваннями в межах своєї політики"
2000	Г. Гольдштейн	система дій і управлінських підходів, які використовуються для досягнення організаційних завдань і цілей
2001	Г. Мінцберг	"стратегія є не тільки план, а комплекс рішень та дій". Він стверджує, що стратегія є не стільки результатом планування, скільки результатом усвідомлення стратегічних рішень у процесі поточної діяльності
2001	Дж. Б. Куїнн	"план, який інтегрує головні цілі організації, її політику та дії у певне узгоджене ціле"
2003	Управлінський підхід до визначення сутності стратегії ліг в основу й спільного дослідницького проекту "Стратегічні документи соціально-економічного розвитку", розробленого у 2003 р. фахівцями Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції, а також експертами Програми розвитку ООН	у підсумковій аналітичній записці надано одразу три визначення стратегії: довгострокова узагальнена сукупність взаємозалежних рішень, що визначають пріоритетні напрями розвитку економіки, галузі, регіону тощо; система концептуальних цілей та інструментів для їх досягнення... те, що поєднує тактичні короткострокові дії у систему, яка забезпечує високий результат... у цілому за стратегічний період; – довгостроковий узагальнений план управління обраною сферою або системою
2006	М.М. Мартиненко І.А. Ігнатієва	"стратегія – це набір специфічних правил та орієнтирів, дотримання яких дає змогу керівництву організації провести об'єднання усіх напрямків управлінської діяльності (процес синергізму) та підпорядкувати їх процесу досягнення спільних цілей.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є наукове обґрунтування теоретико-практичних засад формування цільових орієнтирів, структури та базових складових стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій у контексті зміцнення економічної безпеки національної економіки України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Стратегія — (дав.-гр. *στρατηγία*, *страта тегів* — ранг вищого керівника військовими підрозділами які мають марку, тег, прапор, знак та пов'язується з талантом управління стратега полководця вищої страти) — мистецтво керівництва суспільною боротьбою, загальний для очільника і деталізований в процесі управління план певної діяльності з ведення цієї боротьби, який є незмінним в своїй основі охоплює тривалий період, та направлений на досягнення головної, складної цілі [6]. Стратегія соціально-економічного розвитку сільських тери-

торій — це комплексна система заходів, що передбачає встановлення місії, основних цілей, завдань, засобів, пріоритетних напрямів розвитку відповідних територій на засадах сталості у довгостроковій перспективі (по суті це — довгостроковий генеральний план дій, який є основним документом для формування тактичних рішень та пропозицій).

У таблиці 1 згруповано і проаналізовано розвиток дефініції поняття "стратегія".

Визначення М. Мескон, М. Альберт і Ф. Хедоурі не підтримуються новим підходом, який передбачає, що стратегія є не стільки результатом планування, скільки результатом усвідомлення стратегічних рішень у процесі поточної діяльності. Спроба вичерпного формулювання терміну "економічна стратегія" була зроблена як зарубіжними, так і вітчизняними фахівцями (табл. 2).

За словами М.М. Мартиненко, І.А. Ігнатієвої економічна стратегія направлена на відпрацювання правил

Таблиця 2. Розвиток дефініції поняття "економічна стратегія"

Рік	Науковці	Визначення
1995	Економічний словник за редакцією С. Мочерного	економічна стратегія – це "довгостроковий курс економічної політики, який передбачає вирішення великомасштабних економічних і соціальних завдань"
2006	М.М. Мартиненко, І.А. Ігнатієва	"економічна стратегія – це загальна стратегія діяльності та поведінки організації, що визначає правила та прийоми забезпечення ефективного досягнення стратегічних цілей
2005	Я. Жаліло	економічна стратегія – це цілісна система дій суб'єкта, спрямованих на реалізацію мети, завдань та пріоритетів його економічного відтворення з урахуванням комплексу впливів ендегенних та екзогенних чинників, розрахована на тривалий період
2007	Л.В. Старшинська	економічна стратегія – це ділова концепція організації на певну стратегічну перспективу, що представлена у вигляді довгострокової програми дій, які спроможні реалізувати дану концепцію та забезпечити організації конкурентні переваги в досягненні цілей. При цьому вирішальним елементом розробки та реалізації стратегії є цільова орієнтація у використанні ресурсів, що у кінцевому результаті, приводить до створення конкурентних переваг для організації

Рис. 1. Декомпозиція складових стратегій соціально-економічного розвитку сільських територій

Джерело: адаптовано [5—8].

та прийомів реалізації стратегічних цілей, які засновані на зацікавленості всіх учасників процесу розробки та реалізації стратегічних програм в ефективному їх досягненні".

Проаналізувавши визначення поняття "стратегія" та "економічна стратегія", пропонуємо власне визначення поняття "стратегія економічного розвитку галузі" як уніфікованої, інтегрованої і зрозумілої концепції на певну довгострокову перспективу, що представлена у вигляді програми дій, на основі процесу синергії, які спроможні реалізувати цю концепцію та забезпечити галузі конкурентні переваги в досягненні цілей. Відповідно цього визначення для кожного із зазначених напрямів формування та реалізації стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій виокремимо базові складові за такою схемою (рис. 1).

Пропонується методологічно здійснювати формування стратегії економічного розвитку сільського господарства України з урахуванням її зазначених складових.

Функціонування сільського господарства як системи забезпечується раціональною організацією, певними організаційними відносинами, активними діями зі сторони економічних суб'єктів, які являються важливими чинниками розвитку сільського господарства. Як правило, рух сільськогосподарської продукції відбувається на товарному ринку, інфраструктура якого сприяє "взаємодії між виробниками і споживачами, попитом і пропозицією. Від того, наскільки чітким є цей механізм, значною мірою залежить ефективність функціонування всієї економіки країни".

Споживчий ринок України на сучасному етапі характеризується різноманітністю, складністю і динамічністю технологій сільськогосподарського виробництва, збільшенням кількості суб'єктів господарювання. Така ситуація, без сумніву, є позитивною ознакою ринкової економіки країни.

Основна мета аграрного сектора є досягнення середнього темпу зростання в 15 відсотків на рік протягом найближчих 5 років. Враховуючи важливі стратегічні питання, які повинні бути вирішені, стратегічним завданням для галузі є: інноваційне, комерційно орієнтоване і сучасне сільське господарство [5].

Стратегічні напрями підвищення продуктивності праці, комерціалізації та конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції дозволить більше виходів

сектора до експорту, заробити країні іноземну валюту і створення робочих місць. Необхідні міцні партнерські відносини між Урядом, приватним сектором та партнерами з розвитку інших недержавних суб'єктів. Загальносекторальний підхід та чітка координація механізмів буде грати важливу роль в успіху стратегії економічного розвитку сільськогосподарської галузі України.

Існують певні проблеми та труднощі на шляху до стійкого економічного розвитку сільськогосподарської галузі України. Продуктивність і конкурентоспроможність культур і розвитку землі стримується: наступними чинниками:

- неправильна політика і правові рамки, які не повною мірою підтримують приватний сектор розвитку сільського господарства в умовах лібералізації економічного середовища;

- недостатній і поганий стан транспортної і ринкової інфраструктури для обробки харчових продуктів у міських і сільських районах, у результаті високі рівні відходів і псування;

- низький рівень сільськогосподарського виробництва і продуктивності праці внаслідок низького прийняття відповідних технологій, високоврожайних сортів сільськогосподарських культур, недостатнє застосування добрив і гною, неефективної обробки ґрунту і методів вирощування, а також високої вартості матеріалів і виробничих ресурсів таких, як кредит, іригаційна інфраструктура тощо;

- низька продуктивність досліджень і систем розповсюдження через низькі інвестиції, обмеження на підбір персоналу, і слабкі досліджень розширення зв'язків;

- неналежного землекористування та екологічної політики, які заохочують фрагментацію земель, розширення міської забудови у сільськогосподарські угіддя, утримання порожніх земель, вирощування на берегах річок, вирубка лісів і посягання на водозбірні басейни і водно-болотні угіддя;

- слабка інституційна основа, що призводить до поганої координації різних суб'єктів діяльності після лібералізації надання послуг;

- недостатній доступ до сільськогосподарської інформації і технологій, що ведуть до низької вихідної потужності, обмежений доступ до ринків і вузьких місць на ринку для різних видів сільськогосподарської продукції, яку країна здатна виробляти;

Таблиця 3. Індикатори світового розвитку (Україна)

Індикатори	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	Зміна, %
Експорт сільськогосподарської сировини (% експорту товарів)	1,06	0,98	1,25	1,74	2,11	199,06
Імпорт сільськогосподарської сировини (% імпорту товарів)	0,97	0,94	0,97	1,07	1,10	113,40
Сільське населення (% від загальної чисельності населення)	31,12	30,93	30,73	30,52	30,30	97,37
Зайнятість у сільському господарстві (% від загальної зайнятості)	20,26	19,76	20,01	14,77	15,26	75,32
Зайнятість у сільському господарстві, чоловіки (% чоловічої зайнятості)	20,8	20,39	20,71	16,46	17,21	82,74
Зайнятість у сільському господарстві, жінки (% жіночої зайнятості)	19,69	19,09	19,26	12,96	13,13	66,68
Сільське господарство, додана вартість (% ВВП)	9,49	9,05	10,03	11,65	14,03	147,84
Сільськогосподарські угіддя (% земельної ділянки)	71,23	71,25	71,28	71,24	71,24	100,01

Джерело: [2; 3].

— обмежений доступ до кредитів виробникам, незважаючи на добре розвинений фінансовий сектор;

— слабкий інституційний потенціал пояснюється недоліками у визначенні навчання і в контролі й оцінці навчальної роботи, а також високого обороту персоналу старшої ланки, які призводять до втрати інституційної пам'яті та зміни пріоритетів.

Для вирішення цих завдань можна запропонувати такі заходи, спрямовані на підвищення продуктивності і конкурентоспроможності сільськогосподарської галузі та підгалузі рослинництва зокрема:

— розроблення та здійснення відповідної політики і правової бази;

— вдосконалення АПК та доступу на ринки;

— посилення науково-дослідницької діяльності, розширення та навчання;

— поліпшення використання земель та розвитку сільськогосподарських культур [1; 3].

Дослідження теоретичного аспекту економічного розвитку сільськогосподарської галузі на національному та регіональному рівнях дозволило ідентифікувати основні перешкоди та перспективи економічного розвитку сільськогосподарської галузі України: пострадянський період (формування ринкової інфраструктури, господарських структур на засадах різноманітності форм власності, ринкових засад аграрної політики та державного механізму регулювання ринку); перехідний період (формування конкурентного середовища, активізація експорту продовольчих товарів, становлення фінансово-кредитної системи забезпечення основних продовольчих галузей та формування ринків основних видів сільськогосподарської продукції, посилення локального монополізму переробної промисловості); сучасний період (пооява оптових ринків, інтенсивний розвиток торгівельних мереж, розвиток зовнішньоторговельних зв'язків, недосконалість системи державного регулювання продовольчого ринку).

Протягом останнього століття сільське господарство випробувало важливе збільшення виробництва й продуктивність у відношенні з обробленою землею в усьому світі, особливо в країнах з високими рівнями технологій і фізичного капіталу. В таблиці 3 розглянемо індикатори світового розвитку за даними Світового банку.

Перед останнім сторіччям збільшення сільськогосподарського виробництва звичайно відбувалося тільки в результаті збільшення розміру сільськогосподарських земель, оскільки відбулася зміна від системи сільського господарства заснованої на природному ресурсі до системи заснованої на науковому, інноваційному ресурсі. Дослідження цього перетворення важливо, оскільки сільське господарство України знаходиться перед ефектами такого соціально-економічного перетворення. Це перетворення буде переконливо свідчити про важливу

соціально-економічну зміну з тисячами робітників, що рухаються від аграрних дій до неаграрної зайнятості, що у багатьох випадках також має на увазі переміщення від сіл до міст. Витрати взагалі пов'язані з важливими рухами еміграції від сільських районів до сіл і міст із більш високими рівнями неаграрного доходу й зайнятості, і з можливістю загального вдосконалення рівнів реального доходу на душу населення для обох категорій працівників (тих, що отримують дохід від сільського господарства та тих, що отримують несільськогосподарський дохід).

Необхідно розглянути та порівняти рівні сільськогосподарської та несільськогосподарської зайнятості в Україні. Вирішення проблем для сільського господарства залежать великою мірою від правильної внутрішньої економічної політики й міжнародного співробітництва, щоб зробити це аграрне перетворення з низькими цінами й істотними пільгами для їхніх жителів. У такий спосіб, на наш погляд, викликає науковий інтерес проаналізувати розвиток країн, які раніше випробували це перетворення, щоб вивчити деякі уроки, які могли допомогти розвинути сприятливу політику.

В Україні, зростання національної економіки тісно пов'язане із зростанням і розвитком у сільському господарстві. Це зростання буде забезпечене за рахунок розширення, тому що є достатньо земель та ефективно використання технологій. Крім того, поширення сільськогосподарських знань і досліджень за підтримки уряду. Сталий розвиток сільських територій України тісно пов'язаний з процесами диверсифікації економічної діяльності. Адже максимально повне використання наявних у сільській місцевості кожного регіону нашої держави природно-кліматичних, людських, земельних та інших ресурсів означає необхідність їхнього максимально повного збереження і примноження. Тому першочергова увага в контексті розвитку сільських територій України та наближення їхніх економік до стандартів ЄС має приділятися створенню умов для розвитку агротуризму та інших напрямів туристичної діяльності в сільській місцевості, формуванню сучасної системи агроконсалтингу та дорадництва на селі, поширення мережі автотранспортних підприємств і логістичних центрів, становленню сучасних систем зв'язку.

Інвестиції є вкрай важливими для зростання сільськогосподарського сектора. Основні джерела капіталу повинні прийти від приватних інвесторів; державні інвестиції не можуть задовольнити потреби, але можуть виявитися ефективними для стимулювання і залучення приватних інвестицій у сектор. Інвестиційна привабливість сільського господарства повинна сприяти все більшій вигоді від інвестицій в аграрний сектор у середньостроковій і довгостроковій перспективі оскільки попит на продовольство і інші сільськогосподарські продукти, як очікується, продовжить рости.

Широке коло інвестиційних ризиків у сільському господарстві та інвестиційна політика не повинні бути спрямовані лише на збільшення інвестицій в сільське господарство, але і на забезпечення того, щоб інвестиції носили стійкий характер. Великі міжнародні інвестори сприяють накопиченню сільськогосподарського капіталу. Вони можуть створити робочі місця та залучити фахівців, фінансові можливості та маркетингові мережі для підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва і виробничо-збутових ланцюгів. Однак масштабні інвестиції також можуть мати негативні соціальні та екологічні наслідки. Інвестиційна політика, закони і правила повинні бути добре розроблені й ефективно реалізовані, щоб гарантувати, що такі інвестиції приносять економічні і соціальні вигоди для країни при одночасному забезпеченні сталого використання природних ресурсів [8].

У таблиці 4 розглянемо динаміку капітальних інвестицій у сільське господарство України [2].

Основа покращення інвестиційної привабливості сільського господарства України полягає в наданні допомоги в оцінюванні та розробці політики з мобілізації інвестицій у сільське господарство для сталого економічного зростання та розвитку. Залучення інвестицій в сільське господарство спирається на широкий набір факторів, які виходять за рамки аграрної політики, в тому числі макроекономічної політики. Послідовна політика є найважливішим компонентом сприятливого інвестиційного клімату для всіх інвесторів, будь вони вітчизняні або іноземні, малі чи великі. Розглянемо фактори впливу на інвестиційну привабливість сільського господарства України та виділимо питання для, які повинні бути розглянуті при створенні привабливих умов для інвесторів та підвищення вигоди розвитку інвестицій в сільське господарство.

На рисунку 2 показано фактори впливу на інвестування галузі сільського господарства України.

Якість інвестиційної політики безпосередньо впливає на рішення інвесторів. Прозорість, політика узгодженості та відсутність дискримінації може підвищити довіру інвесторів. Безпечний доступ до природних ресурсів, добре функціонуючий ринок та ефективні механізми забезпечення виконання контрактів та компенсації експропріації також мають важливе значення для подальших інвестицій в сільське господарство [5].

Таблиця 4. Динаміка капітальних інвестицій у сільське господарство України

Рік	Освоєно (використано) капітальних інвестицій, у фактичних цінах, млн грн.		у % до загального обсягу
	Усього	Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	
2012	263727,7	15796,9	6,0
2013	247891,6	16145,9	6,5
2014	204061,7	16754,3	8,2
2015	251154,3	27078,9	10,8
Зміна, %	95,23	171,42	180,00

Джерело: складено автором за даними Державного комітету статистики України.

Попри усталену думку, що сільське господарство є ризикованим, інвестиції в сільське господарство відзначають зростання, як за рахунок поліпшення прогнозів прибутковості та інтересам розвитку сільського господарства збільшити інвестиції в сектор з метою забезпечення продовольчої безпеки. Сільське господарство відіграє життєво важливу роль для економічного зростання і сталого розвитку. Інвестиції у секторі можуть бути ефективним інструментом скорочення масштабів убогості і зміцнення продовольчої безпеки.

На обсяг інвестицій в галузі сільського господарства впливає багато різноманітних факторів ризику. Визначення цих факторів та рівня їх впливу на залучення інвестицій викликає необхідність регулярного проведення досліджень.

Оцінка інвестиційної привабливості галузі сільського господарства України показала, що протягом останніх років інвестиційні процеси зазнають зовнішніх впливів, які виходять за суто економічні межі. Тому інвестиційні рішення приймаються суб'єктами господарювання вже не тільки на основі економічних параметрів, а й з урахуванням соціальних, політичних, національних, культурних факторів. Встановлено, що інвестиційні процеси в сільському господарстві, протікають на звуженій основі, а за своїми домінантними тенденціями і специфічними рисами вони не мають аналогів у світовій практиці. Відбувається руйнування базисних основ процесу відтворення, а методи його регулювання не відповідають критеріям економічної ефективності. Нагромадження суперечностей, поглиблення кризових явищ

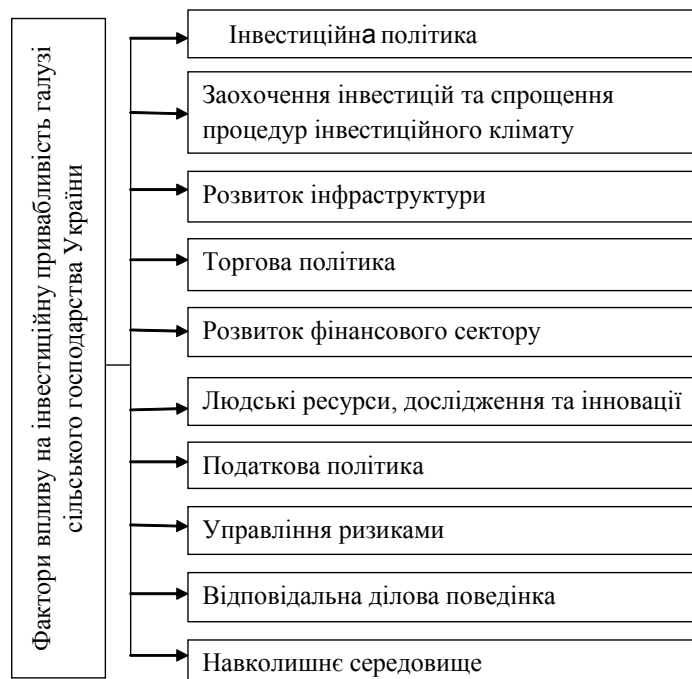

Рис. 2. Фактори впливу на інвестування галузі сільського господарства України

Джерело: власна розробка автора.

зумовлюють необхідність корекції стратегії економічного розвитку сільського господарства України, спрямованої, зокрема, на кардинальне вирішення проблем інвестиційної привабливості галузі сільського господарства, що є напрямком подальших досліджень.

ВИСНОВКИ

Стратегія економічного розвитку сільськогосподарської галузі стане дієздатним документом лише за умови, якщо в її розробці в національному масштабі будуть враховані всі її складові та буде задіяно представників бізнесу, науки, політики й громадськості, які укладуть соціальний договір на її підтримку.

Такий підхід дасть змогу, по-перше, здійснити якісну діагностику ситуації в сільськогосподарському секторі та провести порівняльний аналіз з конкурентами; по-друге, визначити цілі й пріоритети розвитку (технічно обґрунтовані та реалізовані), а також необхідні обсяги їх фінансування; по-третє, встановити ступінь участі держави в рамках реалізації великих інноваційних проєктів, які допоможуть диверсифікувати сільське господарство.

При реалізації будь-якої, навіть дуже гарної стратегії, завжди знайдеться місце прогам і помилкам. Від вибору пріоритетів Стратегії розвитку сільського господарства залежить, чи буде Україна суб'єктом світової економіки. Щоб не помилитися в цьому виборі, важливо врахувати базові умови, що можуть стати як каталізаторами, так і бар'єрами на шляху її реалізації [4]. Насамперед це обмежені ресурси і слабкий потенціал для розвитку. Україна за методом Атласу Світового банку належить до категорії країн із рівнем доходу нижче середнього у 2015 р. Інвестиції в основний капітал країни, що характеризують здатність до розвитку, перебувають на вкрай низькому рівні. Сьогодні — це 13%.

Не можна не зазначити втрату кадрового ресурсу. Кількість працівників за період з 1998-го по 2015 р. зменшилася втричі. Знизилася й продуктивність праці. На високому рівні залишається енергоємність промисловості: витрата умовного палива на 1 тис. дол. доданої вартості промисловості в Україні в шість разів перевищує середньосвітову і в 11 разів — показник по ЄС.

Необхідно розуміти, що ключовою структурною проблемою вітчизняної економіки, яка не дозволить реалізувати ідеї з відродження національної галузі сільського господарства, залишається недостатній рівень фінансування розробок і розвитку інноваційного потенціалу сільськогосподарської галузі. Недофінансування, а також недостатність фахівців належної кваліфікації пояснюють слабкі конкурентні позиції галузі на світовому ринку. Стратегія має передбачати поступовий перехід на вищий технологічний рівень операцій, а також створення й виведення на ринок кінцевих товарів національних виробників.

Для України великою проблемою залишається безробіття у сільських, і в міських територіях. Сьогодні спостерігається найменший рівень зайнятості населення з 2006 р. Обрані напрями розвитку сільського господарства мають забезпечити умови для організації нових робочих місць. Для цього необхідно шукати компроміс між створенням сприятливого бізнес-клімату для інвесторів і нових можливостей для працевлаштування українців. Тому на цьому етапі вибір стратегічних орієнтирів повинен сприяти розвитку не тільки високотехнологічних виробництв, а й трудомістких видів діяльності, які задіють значну кількість робітників невисокої кваліфікації. В основу стратегічних орієнтирів розвитку промисловості має бути покладена інтеграція національних господарюючих суб'єктів з метою реалізації масштабних інноваційних проєктів у пріоритетних галузях. Це допоможе розвинути нові конкурентні переваги у виробничих сферах з вищою доданою вартістю.

Реалізація стратегії має привести до диверсифікації сільського господарства й створення нових виробництв, яких досі не було, що забезпечить міжгалузеві струк-

турні зміни та перехід економіки на новий технологічний рівень. Водночас необхідне посилення існуючих конкурентоспроможних виробництв, а також інноваційний розвиток їхньої продукції та процесів.

Література:

1. Аграрний сектор України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://agroua.net>
2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Офіційний веб-сайт Уряду Сполучених Штатів. Департамент сільського господарства [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.usda.gov/>
4. Останні новини України та світу [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://dt.ua/>
5. Погорелов Ю.С. Категорія розвитку та її експлестарний базис / Ю.С. Погорелов // Теоретичні та прикладні питання економіки. — К., 2012. — Вип. 27. — Т. 1. — С. 30—34.
6. Страшинська Л.В. Теоретико-методологічні підходи до визначення економічної стратегії як категорії економічної науки / Л.В. Старшинська // Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України. — 2007. — С. 12.
7. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / За ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. — К.: ННЦ "ІАЕ", 2012. — 182 с.
8. Сментина Н.В. Першочерговість опрацювання стратегій розвитку соціально-економічних систем / Н.В. Сментина // Соціально-економічні проблеми сучасності та концепція сталого розвитку в Україні та світі: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 28—29 березня 2014 р.). — У 3-х частинах. — Дніпропетровськ: НО "Перспектива", 2014. — Ч. 1. — 140 с. — С. 23—27.

References:

1. Agrarian sector of Ukraine (2017), available at: <http://agroua.net> (Accessed 30 June 2017).
2. Official web site of the State statistics Committee of Ukraine (2017), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 30 June 2017).
3. Official website of the United States Government U.S. department of agriculture (2017), available at: <https://www.usda.gov/> (Accessed 30 June 2017).
4. The latest news of Ukraine and the world (2017), available at: <https://dt.ua/> (Accessed 30 June 2017).
5. Pogorelov, Yu.S. (2012), "Development category and its historical basis", *Theoretical and applied questions of economics*, vol. 27/1, pp. 30—34.
6. Strashinskaya, L.V. (2007), *Teoretyko-metodolohichni pidkhody do vyznachennia ekonomichnoi stratehii iak katehorii ekonomichnoi nauky* [Theoretical and methodological approaches to the definition of economic strategy as a category of economic science], Council on the study of productive forces of Ukraine NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
7. Lupenko, Yu. A. and Mesel-Veselyak, V. Ya. (2012), *Stratehichni napriamy rozvytku sil'skoho hospodarstva Ukrainy na period do 2020 roku* [Strategic directions of the development of agriculture in Ukraine for the period until 2020], NSC "IAE", Kyiv, Ukraine.
8. Smentina, N. V. (2014), "Priority of processing strategies for the development of socio-economic systems", *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnosti ta kontsepsiia staloho rozvytku v Ukraini ta sviti: materialy Mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferentsii* [Socio-economic problems of modern times and the concept of sustainable development in Ukraine and the world: materials of the International Scientific and Practical Conference], Dnipropetrovsk, Ukraine, 28—29 March, vol. 1, pp. 23—27.

Стаття надійшла до редакції 04.07.2017 р.